

Sygn. akt I ACa 399/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Magdalena Natalia Pankowiec (spr.)
Sędziowie	:	SA Bogusław Suter SO del. Grzegorz Zabielski
Protokolant	:	Anna Bogusławska

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2017 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku Spółdzielczego w M.**

przeciwko **P. K. i A. K.**

o wydanie

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 11 stycznia 2017 r. sygn. akt I C 602/16

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanych na rzecz powoda 1.000 złotych tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej i nie obciąża nimi pozwanych w pozostałym zakresie.**

(...)

UZASADNIENIE

Powód Bank Spółdzielczy w M. wniósł o nakazanie pozwanym P. K. i A. K., aby wydali następujące rzeczy ruchome: spychacz gąsiennicowy (...), walec ogumiony (...), walec (...), koparka (...), koparka kołowa(...), koparkę gąsiennicową (...), samochód ciężarowy (...), (...), ciągnik rolniczy (...)(te trzy ostatnie pojazdy wraz z dowodem rejestracyjnym pojazdu, kartą pojazdu i kluczami). Złożył też wniosek o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności. Podniósł, że w celu zabezpieczenia wierzytelności z umów kredytu, zawarł z pozwanymi umowy o przeniesienie prawa własności powyższych rzeczy (umowy z 21 listopada 2012 r. i umowa z 20 czerwca 2016 r.). Ci ostatni zaprzestali

spełniania swoich zobowiązań (ostatnia spłata odsetek miała miejsce 3 lutego 2016 r.). Z tych przyczyn w dniu 10 maja 2016 r. wypowiedział umowę kredytu, a w dniu 5 września 2016 r. wezwał do wydania przewłaszczonej ruchomości.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa. Podnieśli, że sporne rzeczy są im potrzebne jako narzędzia pracy.

Wyrokiem z 11 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy nakazał pozwany, aby wydali powodowi następujące rzeczy:

- spychacz gąsiennicowy (...), rok produkcji 1999, dane identyfikacyjne (...),
- walec ogumiony (...), rok produkcji 1995, dane identyfikacyjne(...),
- walec(...), rok produkcji 1998, dane identyfikacyjne (...),
- koparka (...), rok produkcji 2000, dane identyfikacyjne(...),
- koparka kołowa(...), rok produkcji 2000, dane identyfikacyjne (...),
- samochód ciężarowy (...), rok produkcji 2000, nr rej. (...), nr identyfikacyjny (...) wraz z dowodem rejestracyjnym pojazdu, kartą pojazdu i kluczami,
- (...), rok produkcji 1990, nr rej. (...), nr identyfikacyjny (...) wraz z dowodem rejestracyjnym pojazdu, kartą pojazdu i kluczami,
- ciągnik rolniczy (...), rok produkcji 1990, nr rej. (...), nr identyfikacyjny (...) wraz z dowodem rejestracyjnym pojazdu, kartą pojazdu i kluczami,
- koparkę gąsiennicową (...), rok produkcji 2001, nr seryjny (...) (pkt I),

oddalił wniosek o nadanie rygoru natychmiastowej wykonalności (pkt II) i zasądził solidarnie od tych ostatnich na rzecz powoda 35.882 zł tytułem kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Strony w dniu 21 listopada 2012 r. zawarły umowę nr (...), w oparciu o którą powód udzielił pozwany kredytu w kwocie 2.900.000 zł. Zgodnie z treścią jej § 9 pkt 2 i pkt 3 zabezpieczenie spłaty wierzytelności miało nastąpić poprzez warunkowe przeniesienie prawa własności (przewłaszczenie) pojazdów mechanicznych.

W tym samym dniu strony zawarły zobowiązania w przedmiocie, o którym mowa w ostatnim zdaniu. Na ich podstawie pozwani przenieśli na powoda własność maszyn i urządzeń (umowa nr (...): spychacz gąsiennicowy (...), walec ogumiony (...), walec(...), koparka (...), koparka kołowa (...) walec wibracyjny (...), koparka kołowa K.; umowa nr (...): (...)(...); umowa nr (...): (...); umowa nr (...): ciągnik rolniczy (...)). Rozporządzenie tymi prawami zostało opatrzone warunkiem, że: powrócą one do nich, jeżeli spłacą dług w terminie określonym w umowie kredytu (umowa nr (...)), bądź zostaną przeniesione na rzecz wierzyciela, gdy nie wykonają swego obowiązku, lub zabezpieczony stosunek obligacyjny zostanie wypowiedziany z przyczyn przewidzianych w podstawowym stosunku prawnym (umowa nr (...)).

Od lutego 2016 r. pozwani zaprzestali spłaty zobowiązania. Następnie powód skierował do nich oświadczenie z 10 maja 2016 r. o wypowiedzeniu umowy kredytu. Jako przyczynę jego złożenia wskazał niespłacenie w terminie należności za miesiąc luty, marzec i kwiecień w łącznej kwocie 54.347,96 zł.

Pismem z dnia 14 czerwca 2016 r. pozwany wniósł o zmianę umowy przewłaszczenia. Domagał się wyłączenia spod zabezpieczenia maszyn i urządzeń, które zostały sprzedane i zełomowane oraz wniósł o objęcie nim koparki gąsiennicowej (...).

Na podstawie umowy z 20 czerwca 2016 r. (nr (...)) pozwani przenieśli na powoda własność powyższej rzeczy z zastrzeżeniem warunku, że jeżeli spłaca należność, to nastąpi zwrotne przeniesienie tego prawa.

Pismem z 5 września 2016 r. zostali wezwani do wydania przewłaszczonej rzeczy ruchomych.

Między stronami toczyła się nadto inna sprawa przed sądem cywilnym (sygn. akt I C 471/16). Powód dochodził w niej zapłaty świadczenia w wysokości 3.013,286,87 zł, które wynikało ze spornej umowy z 21 listopada 2012 r. (nr (...)) oraz umowy z 24 sierpnia 2009 r. o kredyt obrotowy w kwocie 200.000 zł. Pozew w tej sprawie został doręczony pozwanej w dniu 17 sierpnia 2016 r. Prawomocnym wyrokiem z dnia 25 października 2016 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda 2.955.140 zł wraz z odsetkami. Przyjął, że do wypowiedzenia umowy kredytu wobec pozwanej doszło w chwili doręczenia jej pozwu (dopiero wtedy powód dostatecznie wyraził wolę wypowiedzenia).

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy zważył, że był związany prawomocnym wyrokiem w sprawie o sygn. akt I C 471/16 i nie mógł poczynić ustaleń sprzecznych z treścią tego orzeczenia. Przyjął na tej podstawie, że pozwani byli zobowiązani zapłacić należność wynikającą z umowy z 21 listopada 2012 r., a powód wypowiedział to zobowiązanie (w stosunku do pozwanego pismem z dnia 10 maja 2016 r., w stosunku do pozwanej poprzez wniesienie pozwu o zapłatę w sprawie o sygn. akt I C 471/16).

Zważył też, że strony zawarły umowę przewłaszczenia w celu zabezpieczenia powyższej wierzytelności. Na jej podstawie doszło do przeniesienia własności rzeczy pod warunkiem rozwiązującym (umowy nr (...) - wierzyciel z momentem zawarcia umowy stał się właścicielem rzeczy) i zawieszającym (umowy nr (...) - własność rzeczy przeszła na wierzyciela w chwili, gdy jego wierzytelność nie została zaspokojona, lub gdy dokonał wcześniejszego wypowiedzenia umowy kredytu z przyczyn w tej umowie wskazanych).

Skoro pozwani nie spłacili długu, a powód wypowiedział umowę, to bank stał się właścicielem przewłaszczonej rzeczy. Z tych przyczyn mógł żądać, aby rzeczy nimi objęte zostały mu wydane (art. 222 § 1 k.c.).

Apelację od powyższego wyroku złożyli pozwani. Zaskarżyli go w całości i podnieśli, że powód bezpodstawnie wypowiedział umowę o kredyt. Dodali, że w razie uwzględnienia powództwa nie będą mieć możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. Z tych przyczyn wniesli o uchylenie wyroku.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja nie była zasadna.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia, na których oparł swoje rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji. Zasługiwały one na aprobatę, bowiem poczyniono je na bazie wiarygodnych dowodów z dokumentów i zeznań stron. Uwzględniono w nich nadto fakty, jakie stanowiły podstawę wyroku w innej niż niniejsza sprawa cywilnej, która również toczyła się z udziałem powoda i pozwanych (sygn. akt I C 471/16).

Jak słusznie wskazano w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia, prawomocne rozstrzygnięcie, które wydano w tym ostatnim postępowaniu, miało moc wiążącą wobec stron oraz sądu (art. 365 § 1 k.p.c.). Z tych przyczyn również wyrok, jaki zapadł w niniejszym procesie, nie mógł opierać się o inną ocenę co do istnienia i znaczenia faktów, niż ta, która stanowiła podstawę osądzenia sprawy o sygn. akt I C 471/16 (patrz: wyrok SN z 7 kwietnia 2011 r. I PK 225/10). Należy przypomnieć, że Sąd Okręgowy uwzględnił w niej roszczenie powoda o to, by pozwani wykonali świadczenie pieniężne, które skonkretyzowano w umowie o kredyt nr (...) (k. 86 akt sprawy I C 471/16). Rozstrzygnięcie to zostało wydane m.in. na podstawie oceny, że dłużnicy nie spełnili wierzytelności głównej, która wynikała z powyższego stosunku prawnego. Oparto je również o ustalenie, że powód wypowiedział umowę ze skutkiem wobec obojga pozwanych (k.

94 i 94 v akt sprawy I C 471/16). Ci ostatni, jako podmioty związane oceną Sądu Okręgowego wyrażoną w sprawie I C 471/16, nie mogli w rezultacie kwestionować w tym postępowaniu, że więź obligacyjna, która łączyła ich ze stroną przeciwną, uległa rozwiązaniu (art. 365 § 1 k.p.c.).

Jeżeli zaś doszło do skutecznego wypowiedzenia stosunku kontraktowego, to a priori nastąpiło to zgodnie z treścią umowy o kredyt (również z treści oświadczenia o wypowiedzeniu wynikało, że zostało ono złożone, bowiem dłużnicy nie spełnili w terminie należności, a więc z przyczyn oznaczonych w § 12 ust. 4 pkt 1 umowy kredytu k. 31, 6 v). Przywołana okoliczność, jak też fakt, że pozwani nie spełnili tego ostatniego zobowiązania, przemawiała za słusznością stanowiska powoda, zgodnie z którym własność spornych rzeczy weszła do jego majątku albo w sposób trwały w nim pozostała. Jak słusznie ocenił Sąd Okręgowy, skutek ten nastąpił, gdyż z jednej strony spełniły się zawieszające, a z drugiej nie ziściły rozwiązujące warunki, jakie zawarto w treści umów o przewłaszczenie (warunek zawieszający w umowach nr (...): niespełnianie świadczenia pieniężnego z umowy o kredyt, wypowiedzenie umowy zgodnie z jej treścią; warunek rozwiązujący w umowach nr (...): uiszczenie świadczenia pieniężnego w terminie). W tym pierwszym przypadku mienie objęte żądaniem powoda przeszło na jego rzecz. W tym drugim nie powróciło do pozwanych.

Wszystkie te okoliczności świadczyły o tym, że Sąd Okręgowy trafnie ocenił, że powodowi przysługiwało roszczenie o wydanie objętych umowami przewłaszczenia ruchomości, które wywodził z art. 222 § 1 k.c. Spełnił przesłanki tego przepisu, bowiem wykazał, że był właścicielem spornych pojazdów, a pozwani faktycznie nimi władali (bezsporne, zeznania pozwanego k. 194). Ci ostatni nie udowodnili nadto, że wystąpiła okoliczność, która wyłączałaby skuteczność żądania windykacyjnego, a roszczenie to nie zaktualizowałaby się m.in. wtedy, gdyby przysługiwało im skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczami. Ta okoliczność nie została jednak wykazana. Podnieśli jedynie, że znajdowali się w trudnej sytuacji ekonomicznej, a pozbawienie ich narzędzi pracy spowoduje, że nie będą w stanie wywiązać się ze swoich zobowiązań wobec Banku. Fakt ten jest jednak irrelevantny w przyznaniu przesłanek art. 222 § 1 k.c.

Tym samym powództwo zasadnie podlegało uwzględnieniu.

Z uwagi na to Sąd Apelacyjny oddalił apelację, o czym orzekł w pkt I sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

Rozstrzygając o kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że pozwani wprawdzie niezasadnie prezentowali stanowisko, zgodnie z którym umowa kredytu nie została skutecznie wypowiedziana. Tym niemniej formułując to twierdzenie nie byli zastępowani przez profesjonalnego pełnomocnika, który dysponowałby fachową wiedzą prawną np. w zakresie kwestii prejudycjalności prawomocnych wyroków. Działali w rezultacie w subiektywnym przekonaniu co do skuteczności podjętej obrony. Skoro nadto znajdowali się w trudnej sytuacji ekonomicznej (oświadczenie majątkowe k. 240 – 244, zeznania pozwanych k. 194 - 195), to spełnili procesowe i pozaprocessowe przesłanki, aby uznając ten przypadek za szczególnie uzasadniony odstąpić od obciążania ich częścią kosztów procesu (art. 102 k.p.c.). Zakres zastosowania art. 102 k.p.c. nie mógł jednak rozciągać się na całość ich obowiązku, jaki unormowano w art. 98 k.p.c. Zasada odpowiedzialności za wynik sporu (art. 98 k.p.c.) przemawiała za tym, aby choćby w części partycypowali w kosztach, jakie ich przeciwnik procesowy poniósł w wyniku podjętej przez nich akcji procesowej.

Z uwagi na powyższe orzeczono jak w pkt II sentencji na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.

(...)